

PÖYTYÄN KANSANTERVEYSTYÖN KUNTAYHTYMÄN LAUSUNTO HALLITUKSEN
ESITYSLUONNOKSEEN EDUSKUNNALLE SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLON SEKÄ
PELASTUSTOIMEN JÄRJESTÄMISEN UUDISTUSTA JA MAAKUNTIEN PERUSTAMISTA
KOSKEVASTA LAINSÄÄDÄNNÖSTÄ

Sosiaali- ja terveysministeriö, sisäministeriö ja valtiovarainministeriö valmistelevat sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta ja maakuntien perustamista sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta voimassaolevan hallitusohjelman mukaisesti. Sosiaali- ja terveysministeriö, sisäministeriö ja valtiovarainministeriö ovat julkistaneet lausuntopyynnön luonnoksesta hallituksen esitykseksi.

Lausuntopyynnön kohteena olevalla hallituksen esitysluonnoksella ehdotetaan säädettäväksi uuden hallintotason perustamisen ja toiminnan kannalta keskeiset lait, joita olisivat maakuntalaki, laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä, laki pelastustoimen järjestämisestä sekä niiden yhteinen voimaannolaki, maakuntien rahoituslaki sekä ehdotukset kuntien rahoitusta koskevan lainsäädännön, verolainsäädännön, maakuntien ja kuntien henkilöstöä koskevan lainsäädännön sekä eräiden yleishallintoa koskevien lakien muuttamiseksi. Perustettaville uusille maakunnille siirrettäisiin vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä.

Pöytyän kansanterveystyön kuntayhtymän johtavat viranhaltijat sekä yhtymähallitus ovat tutustuneet lakiesitysluonnokseen ja antavat siitä seuraavan avoimen lausunnon:

Lakiesityksen tavoitteiksi on kirjattu väestön terveys- ja hyvinvointierojen kaventaminen sekä palvelujen yhdenvertainen saavuttaminen. Lakiesityksessä on kirjattu varsin kattavat jatkuvat maakunnalliset ja valtakunnalliset seuranta- ja valvontamekanismit, joita toteuttavat useat nimettävät toimielimet ja viranomaiset eri ministeriöiden ohjauksessa. Lakien myötä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen poliittinen ohjaus lisääntyy ja voi vaikeuttaa toimintojen pitkäjänteistä suunnittelua ja toteutusta. Vuosittaisissa neuvotteluissa maakunnan ja ministeriöiden sekä valvovien viranomaisten kanssa maakuntien edustus koostuu todennäköisimmin keskuskunnissa toimivista päättäjistä tai viranhaltijoista. Huolenamme on, miten koko maakunta tulee näissä neuvotteluissa kuulluksi. Myös byrokratia lisääntyy merkittävästi erilaisten jatkuvien raportointivelvoitteiden lisääntyessä. Vaatimukset kerättävän tiedon oikeellisuudesta ovat entistä suuremmat ja edellyttävät perusteellista ja avointa tiedonkeruun riskiarviointia sekä suunnittelua.

Lakiin kirjatut valvonta- ja seurantamekanismit epäilemättä pyrkivät asetettujen tavoitteiden toteuttamiseen. Maakunnallisella järjestäjällä on nykyisiä kuntia paremmat mahdollisuudet yhtenäistää hoito- ja palvelukäytäntöjä ja sekä niiden laatua ja siten edistää yhdenvertaisuutta. Ratkaisevaa kuitenkin on, miten turvataan perustason toimintaedellytykset ja resurssit yhdenvertaisesti maakuntien keskuskunnissa ja asukasluvultaan pienemmissä taajamissa sekä harvaan asutuilla alueilla. Lakiesitykseen on kirjattu tavoite palveluiden yhdenvertaiseen saatavuuteen ja saavutettavuuteen lähipalveluina, mutta myös lupa palveluiden keskittämiseen mikäli se on toteuttamisen kannalta kustannusvaikuttavaa ja tehokasta. Yleensä palveluiden keskittäminen on tuottajan kannalta taloudellisempaa. Lakiesityksessä puuttuvat kannustimet ylläpitää lähipalveluita kustannuspaineissa, kannustimet tulisi kirjata lakiin.

Lakiuudistuksessa pyritään varmistamaan demokratian toteutumista maakuntavaltuustolla, muilla toimielimillä sekä lakiin kirjatulla kansalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksilla. Tästä huolimatta päätöksenteko etäännyttyä kansalaisista. Riskinä on, että myös vastuutahot mahdollisissa palvelutuotannon poikkeamisissa hämärtyvät ja valitusmenettelyt vaikeutuvat kansalaisille ylivoimaisiksi.

Lakiesityksessä on selkeästi määritelty maakuntien järjestämisvastuu ja ostopalveluiden rooli täydentävinä palveluina kaikissa sote-palveluissa. Lainlaatija olettaa julkisen palveluntuottajan henkilöstöresurssien riittävän toteuttamaan lain velvoitteet. Ajankohtaisesti näin ei ole, ja sen vuoksi tulee varautua haasteisiin ja mahdollisesti siirtymäaikaan tämän lainkohdan toteuttamisessa.

Kunnilla tulee jatkossa olemaan keskeinen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Kuntia veloitetaan strategisessa suunnittelussaan asettamaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tavoitteet ja määriteltävä tavoitteita tukevat toimenpiteet. Myös maakuntien tulee omassa toiminnassaan huolehtia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä. Valtion tulee jatkossa huolehtia kuntien kannustimista esim. liikuntapaikkojen ja asukkaiden yhteisöllisyyttä tukevien toimintojen ylläpidossa. Myös maakuntien ja kuntien yhteistyökannustimia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä tulee olla.

Lakiin kirjattu esitys yliopistollista sairaalaa ylläpitäviin maakuntiin ja HUS-maakuntayhtymään perustettavista valmiuskeskuksista on erittäin kannatettava. Varautumiseen liittyvä suunnittelu-, koordinointi- ja operatiivastuu on tärkeä keskittää erva-yksiköittäin. Myös tietosuoja- ja tietoturvatöiden maakunnallinen keskittäminen on kannatettavaa yhdenmukaisen toiminnan ja riittävän resurssoinnin turvaamiseksi. Pelastustoimen järjestämisen maakunnallisessa keskittämisessä on riskinä paikallistuntemuksen menettäminen sekä saatavuuden vaarantuminen haja-asutusalueilla. Samoin pelastustoimeen liittyvä yhteistyö kuntien ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa voi vaarantua.

Lakiesityksen mukaan valtion rahoitus maakunnalle olisi yleiskatteellista, ja sote-maakunta päättäisi rahoituksen käytöstä ja kohdentamisesta itsehallintonsa ja toimivaltansa rajoissa. Olemme erittäin huolissamme, miten perusterveydenhuollon rahoitus turvataan ja taataan lakiesityksen tavoitteet perustason terveystalouden vahvistamisesta ja lähipalveluiden turvaamisesta. Tällä hetkellä suurimmat sote-kustannukset muodostuvat erikoissairaanhoidon sekä sosiaalihuollon vanhuspalveluiden sekä lastensuojelupalveluiden tuottamisesta. Mikä kannustaa maakuntia kehittämään perusterveydenhuoltoa ja ylläpitämään lähipalveluita erikoissairaanhoidon ja lakisääteisten sosiaalipalveluiden kustannuspaineiden puristuksessa? Kannustin perusterveydenhuollon kehittämiseen ja palveluiden saavutettavuuteen tulee kirjata lakiin.

Digitaalisten palveluiden ja tietojärjestelmien kehittämiselle on asetettu suuria tavoitteita. Maakunnalliset yhtenäiset tietojärjestelmät ja kaikille saavutettavat yhdenvertaiset digitaaliset palvelut edellyttävät mittavia alkuinvestointeja, mutta mahdollistavat tulevaisuudessa hoidon vaikuttavuuden kehittämistä ja yhdenvertaista palveluiden saatavuutta sekä kustannustehokkuutta. Ne eivät voi kuitenkaan täysin korvata perustason moniammatillisten ennaltaehkäisevien ja sairaanhoidollisten lähipalveluiden tarvetta. On muistettava erityisesti haavoittuvassa asemassa olevat ja paljon palveluita tarvitsevat asiakas- ja potilasryhmät. Näille ryhmille tulee taata matalan kynnyksen palvelut sekä varmistaa yksilöllisen palvelusuunnitelman toteutus.

Rahoituksen tason perustuessa olemassa olevaan kustannustasoon, esitys ei huomioi riittävästi niitä alueita jotka ovat jo nyt saaneet kustannuksensa valtakunnallisesti alhaisiksi.

Ehdotettu lainsäädännön soveltamisalan muuttaminen koskemaan myös maakuntien henkilöstöä voidaan pitää henkilöstön kannalta oikeudenmukaisena sekä kannatettavana. On tärkeää henkilöstön hyvinvoinnin ja rekrytointien kannalta, että työehdot säilyvät.

Esitetty maakunnan määräaikainen kiinteistöjen vuokraus luo haasteen kiinteistöjä omistavien kuntayhtymien purkamiselle. Purkautumistilanteissa kuntayhtymien jäsenkuntien tulee päästä

yhteiseen näkemykseen kaikkien kuntayhtymän omistamien kiinteistöjen omistusjärjestelyistä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden integraatiota suunniteltaessa on huomioitava myös voimassaolevan asiakastietolain välitön uudistustarve; ajankohtaisesti laki estää potilas- ja asiakastietojen luovuttamisen terveydenhuollon ja sosiaalitoimen organisaatioiden välillä vaikeuttaen kriittisesti tiedonkulkua ja jopa potilasturvallisuutta. Odotamme asiakastietolain uudistamista kiireellisenä toimenpiteenä, jotta palveluiden integraatiosuunnittelulle olisi aidosti mahdollisuuksia ennen lakien voimaantuloa.

Pöytyän kansanterveystyön kuntayhtymän näkökulmasta tarve valtakunnalliselle sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukselle on ehdoton. Horisontaalinen ja vertikaalinen palveluiden integraatio, yhtenäiset tietojärjestelmät ja laajan väestöpohjan järjestämisvastuu ovat edellytys tavoitteille väestön hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamisesta sekä yhdenvertaisten ja laadukkaiden sosiaali- ja terveyspalveluiden turvaamisesta kaikille kansalaisille. Maaseutukuntien palvelutason turvaamiseksi lakiesityksessä on näkemyksemme mukaan kaikissa kohdin varmistettava kompensatio- ja kannustinmekanismein niin päättäjien kuin asukkaiden vaikuttamismahdollisuudet sekä lähipalveluiden ja työvoiman säilyminen koko maakunnan alueella.

Pöytyällä 23.9.2020

Yhtymähallitus
Pöytyän kansanterveystyön kuntayhtymä